

Wzornik. Szycie opoczyńskie, łowickie i sieradzkie

Łódzki Dom Kultury wspólnie z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi realizuje projekt pn. „Wzornik. Szycie opoczyńskie, łowickie, sieradzkie”, który jest czwartym etapem przedsięwzięcia popularyzującego hafty regionalne. I edycja poświęcona była regionowi Opoczyńskiemu, II edycja związana była z Łowickiem, zaś III obejmowała swoim zasięgiem Sieradzkie. Do współpracy zaproszono: Muzeum Regionalne w Opocznie, Muzeum w Łowiczu i Muzeum Okręgowe w Sieradzu.

W ramach powyższego projektu zrealizowana zostanie książka – album składający się z części historycznej, wkładki z wzorami i płyty CD. Promocja publikacji połączona będzie z wystawą prezentującą regionalne stroje z zastosowanymi haftami oraz współczesnymi inspiracjami tradycyjnym wzornictwem. Projekt obejmuje swym zadaniem teren województwa łódzkiego i ma za zadanie ożywić, odtworzyć i kontynuować tradycje hafciarskie trzech regionów woj. łódzkiego. Popularyzować tradycje hafciarskie wśród wszystkich pokoleń mieszkańców a także wyzwolić kreatywność hobbystów, twórców, artystów, młodzieży którzy przy zastosowaniu tradycyjnych technik, regionalnych motywów stworzą nowe współczesne wzornictwo odzieży czy wyposażenia wnętrz mieszkalnych.

Hafty tradycyjne to nie tylko nasza tradycja to spuścizna stanowiąca naszą kulturę narodową, to źródło poszukiwania własnych korzeni, inspiracja twórczych koncepcji budujących naszą przyszłość w oparciu o tożsamość, rozbudzenie regionalizacji i budowanie odrębności w skali krajowej i europejskiej. Stosunek do niego różnych warstw społecznych w kraju, jego akceptacja jako własnego lub odrzucenie jest pewnym sprawdzianem postawy w stosunku do dziedzictwa kulturowego. W dobie globalizacji to kronika i jeden z najprostszych wyznaczników zróżnicowania regionalnego. Moda na hafciarstwo przeżywa współcześnie swój kolejny renesans. Haftowanie stało się pasją i jako hobby wykonywane jest w wielu środowiskach. Wzornictwo jest często odtwarzane z tygodników, w których techniki i motywy hafciarskie dotyczą odległych regionów. Nasze tradycyjne hafty ludowe często kojarzone są tylko z barwnością łowickiej róży.

Publikacja wychodzi naprzeciw potrzebom mieszkańców województwa którzy chcą korzystać z wzornictwa rodzimego, uczyć się haftów tradycyjnych. Wzornik ma stanowić rodzaj podręcznika gdzie czytelnik będzie mógł zapoznać się z historią wzornictwa, wykonaniem, technikami, ściegami kompozycjami w wybranych regionach: opoczyńskim, łowickim, sieradzkim. Nauczyć się zasad komponowania, kolorystyki a także samego wykonania poszczególnych ściegów oraz nowego designu z możliwościami wykorzystania starego wzornictwa do współczesnych elementów odzieży czy wystroju wnętrz. W tym celu powstanie wkładka z wzorami, płyta CD z technikami wzorami a także z nowoczesnym designem który będzie służył do inspiracji.

Hafty w zdobnictwie ludowym miały bardzo duże znaczenie. Wzornik będzie kompendium wiedzy na temat haftów tradycyjnych. Uwzględnił będzie różnice regionalne w stosowanych technikach wykonania, określone ściegi, kompozycję i kolorystykę.

W opoczyńskim charakterystycznym ściegiem była petanka, jest to nazwa regionalna ściegu przed igłą przeplatane go dodatkową nitką. Występuje we wszystkich kompozycjach, niezależnie od techniki hafciarskiej. Najstarszym haftem opoczyńskim był haft przeszywany, późniejszy krzyżykowy, a najbardziej współczesny to haft płaski. Wzory opoczyńskie mają charakter zgeometryzowany,

pasowy i elementem rozdzielającym jest właśnie petanka. Haft służył do ozdabiania elementów stroju opoczyńskiego. Stanowił także ważny element wystroju wnętrza. Najstarsze hafty były w kolorze białym, czarnobiałym, pomarańczowoczarным. Z czasem kolorystyka haftów uległa wzbogaceniu.

W regionie łowickim występują inne rodzaje haftów, które rozwijając się od XIX wieku podlegały ewolucji artystycznej i technicznej. Najstarsze to tzw. szycie polskie, wykonane stebnówkami i łańcuszkiem, niezwykle archaiczne w swojej symbolice, kompozycji i kolorystyce. W końcu XIX w. weszło w modę tzw. szycie ruskie, czyli hafty wykonywane ściegami krzyżkowymi, wprowadzające motywy roślinne, o bogatej gamie kolorystycznej, w których charakterystyczny staje się motyw róży i bratka. Na początku naszego wieku pojawia się haft płaski, a wraz z nim naturalistyczna róża oraz inne kwiaty uzupełniające kompozycje, wtedy jeszcze szlakowe, wypełniające przyramki koszul, mankiety czy listwy wełniaków i zapasek. W latach 20-tych XX wieku, te same kompozycje zaczęto wyszywać koralikami. W tym samym czasie zaczyna rozpowszechniać się biały haft richelieu, o bogatych motywach roślinnych.

Hafty zdobiące stroje sieradzkie miały swoje odrębne określenia. Linie proste nazywano prążeczką, faliste dobrecką, łamane gzygzakiem. Najstarsze hafty w regionie sieradzkim były skromne i obejmowały zaledwie kilka ściegów. Do najczęściej stosowanych należały ściegi przed igłą, za igłą oraz dziergane. Haft płaski, kolorowy rozwinął się gdy weszły w modę fartuchy szyte z tkanin fabrycznych. Charakteryzuje się on zwartą, szlakową kompozycją o motywach naturalistycznych kwiatów. Wykonywany był nićmi bawełnianymi, różnokolorowymi a motywy jego były odwzorowaniem drukowanych wstążek lub chustek oraz wyrobów tekstylnych pochodzenia miejskiego. Hafty na zapaskach XIX-wiecznych były skromne i miały niewielką gamę barw: czerwoną, amarantową, zieloną, białą i niebieską. Późniejsze mają kompozycje kolorowe z motywami różnorodnych kwiatów. Wzornik uwzględni również charakterystyczny haft na tiulu, którym zdobiono czepce kopki. Wyszycia na czepcach zaczęto wykonywać pod koniec XIX wieku a na początku XX wieku były powszechne. Technika wykonywanego haftu na kopkach jest ściśle powiązana ze strukturą tiulu i polega na przewlekaniu, ściegiem przed igłą, nici przez oczka i okręcaniu nitki wokół ścianek tworzących oczka. W ten sposób zdobiono główki czepców, pokrywając je na całej powierzchni ażurowymi, niepowtarzalnymi kompozycjami.

Wzornik - to historyczne przypomnienie, że bogactwo dziedzictwa kulturowego i możliwości jego przetwarzania mogą stworzyć nową jakość we współczesnym wzornictwie, w sztuce użytkowej, projektowanych ubraniach. Jednocześnie to sposób na wypełnienie wolnego czasu i rozwijanie własnych pasji.

Projekt dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fotorelacja z kwerendy w Muzeum Okręgowym w Sieradzu, Muzeum Regionalnym w Opocznie i Muzeum w Łowiczu: